

# WYROK

## W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2018 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu IV Wydział Karny – Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Jarosław Ochocki

Sędziowie: SSO Ewa Taberska

SSO Hanna Bartkowiak (spr.)

Protokolant: apl. radc. Ł. C.

przy udziale A. K. Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Poznaniu

po rozpoznaniu w dniu 10 maja 2018 r.

sprawy **A. N. (1) i L. N.**

oskarżonych z art. 191 § 1 kk

na skutek apelacji wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Rejonowego we Wrześni

z dnia 21 grudnia 2017 r., sygn. akt II K 386/17

1. Utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok.
2. Kosztami procesu za postępowanie odwoławcze obciąża Skarb Państwa.

H. B. J. E. T.

## UZASADNIENIE

**A. N. (1)** został oskarżony o to, że:

I. w dniu 21 lutego 2017 r. we W., województwa (...), na ul. (...), wspólnie i w porozumieniu z L. N. stosował przemoc psychiczną wobec E. K. (1) w celu zmuszenia go do określonego działania polegającego na opuszczeniu i wydaniu zajmowanego lokalu mieszkalnego, tj. przestępstwo z art. 191 § 1 kk,

II. w dniu 21 lutego 2017 r. we W., województwa (...), na ul. (...), stosował przemoc psychiczną wobec E. K. (1) w celu zmuszenia go do określonego działania polegającego na podpisaniu oświadczenia dotyczącego wypowiedzenia umowy najmu lokalu mieszkalnego, tj. przestępstwa z art. 191 § 1 kk,

**L. N.** został oskarżony o to, że w dniu 21 lutego 2017 r. we W., województwa (...), na ul. (...), wspólnie i w porozumieniu z L. N. stosował przemoc psychiczną wobec E. K. (1) w celu zmuszenia go do określonego działania polegającego na opuszczeniu i wydaniu zajmowanego lokalu mieszkalnego, tj. przestępstwo z art. 191 § 1 kk.

Sąd Rejonowy we Wrześni, wyrokiem z dnia 21 grudnia 2017 r. wydanym w sprawie o sygn. akt II K 386/17 uniewinnił **oskarżonych A. N. (1) oraz L. N.** od popełnienia zarzucanych im czynów. Jednocześnie Sąd kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa (k. 120-120v).

Powyższy wyrok zaskarżył prokurator w całości na niekorzyść oskarżonych A. N. (1) i L. N.. Oskarżyciel publiczny podniósł zarzuty obrazy prawa procesowego oraz błędu w ustaleniach faktycznych mające wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia.

Podnosząc w ten sposób apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania (k. 135-140).

Pisemną odpowiedź na apelację prokuratora wniósł obrońca oskarżonego L. N. nie zgadzając się z krytyką zaskarżonego wyroku, wnosząc o nie uwzględnienie apelacji prokuratora w całości co do oskarżonego L. N. (k. 159-162).

### **Sąd Okręgowy zważył, co następuje:**

Apelacja oskarżyciela publicznego okazała się bezzasadna i nie zasługiwała na uwzględnienie.

Przed odniesieniem się do konkretnych zarzutów apelacyjnych Sąd Okręgowy będąc do tego ustawowo zobligowany, zbadał, czy w sprawie nie wystąpiły uchybienia, o których mowa w art. 439 kpk i art. 440 kpk, powodujące konieczność ingerencji w zaskarżony wyrok niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, po czym stwierdził, że w sprawie nie ujawniły się żadne bezzwzględne przyczyny odwoławcze ani nie wystąpiła rażąca niesprawiedliwość wyroku.

Tytułem wstępnego podsumowania stwierdzić należy, iż kontrola odwoławcza zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, że Sąd Rejonowy orzekając wziął pod uwagę wszystkie przeprowadzone dowody. Każdy zaś z ujawnionych w toku przewodu sądowego dowodów poddany został ocenie, która uwzględniała wskazania wiedzy, logicznego myślenia i zasady doświadczenia życiowego. Sąd I instancji w jasny i przekonujący sposób przedstawił tok swojego rozumowania. W efekcie dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych.

Powyższe stanowisko potwierdza analiza akt sprawy i uzasadnienie wyroku, w którym należy wskazać, jakie fakty zostały uznane za udowodnione i jakie dowody były podstawą ich przyjęcia. Sąd prawidłowo też wskazał którym dowodom nie dał wiary, podając powody dokonania ich negatywnej oceny. Podkreślić przy tym należy, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku odpowiada wymogom art. 424 § 1 i 2 kpk, w pełni pozwalając na kontrolę prawidłowości zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Sąd odwoławczy krytycznie zaś odniósł się do zgłoszonego w apelacji zarzutu obrazy prawa procesowego – art. 410 kpk. Nie ma bowiem racji skarżący uważając, że Sąd I instancji bazował na niepełnym materiale dowodowym. Należy w tym miejscu wskazać, że wypowiedź E. K. (1) w charakterze skarżącego na posiedzeniu Sądu Rejonowego we Wrześni w dniu 14 czerwca 2017 r. (sygn. akt II Kp 84/17), w przedmiocie umorzenia dochodzenia w sprawie o sygn. akt PR Ds. 306.2017, (k. 44) nie stanowiła zeznań świadka w rozumieniu art. 177 § 1 kpk. Była ona wyrazem skorzystania przez E. K. (1) z przysługującego mu jako osobie wnoszącej środek odwoławczy (zażalenie) prawa do składania wyjaśnień, oświadczeń i wniosków ustnie lub na piśmie (art. 453 § 2 kpk). Potwierdzeniem takiego charakteru wypowiedzi E. K. jest brak pouczeń dla świadka, w trybie art. 190 kpk. W konsekwencji niemożliwym było, czego domagałby się apelujący, odczytanie na podstawie art. 391 § 1 i 2 kpk treści tych oświadczeń świadkowi E. K. (1) w trakcie jego bezpośredniego przesłuchania na rozprawie. Wynika to bowiem z tego, że przytoczony przepis art. 391 § 1 i 2 kpk przewiduje jedynie możliwość odczytania w odpowiednim zakresie złożonych poprzednio zeznań w charakterze świadka lub wyjaśnień w charakterze oskarżonego. Natomiast zaprotokołowana na k. 44 akt wypowiedź E. K. jako skarżącego w powyższym trybie odczytana być nie mogła. Co więcej, warto zwrócić uwagę na dołączoną do prokuratorskiego aktu oskarżenia listę dowodów do przeprowadzenia na rozprawie (k. 86). Jednym ze świadków był E. K. (1), z podanymi kartami, gdzie znajdują się protokoły jego przesłuchania z postępowania przygotowawczego. Wspomniana wyżej karta 44 akt, nie została wśród nich wymieniona. Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy nie dopuścił się naruszenia art. 410 kpk nie włączając w poczet ujawnionego materiału dowodowego

opisywanych wyjaśnień pokrzywdzonego złożonych w charakterze skarżącego. W konsekwencji ocenie dowodowej podlegały zeznania E. K. (1) złożone w charakterze świadka (k. 9-10, 40-41 oraz k. 108-109).

Trudno się było zaś odnieść do uwagi apelującego, że istnieje dowodowa możliwość ustalenia czasu nakreślenia poszczególnych zapisów na oświadczeniu o wypowiedzeniu najmu, z sugestią o powołanie biegłego z zakresu badań kryminalistycznych pisma. Po pierwsze bowiem dziwi bezczynność prokuratura w tym zakresie podczas rozprawy przed Sądem I instancji, gdzie tego rodzaju dowód powinien być zgłoszony. Po drugie skarżący nie uprawdopodobnił w najmniejszym stopniu aby tego rodzaju opinia rozróżniająca czas zapisów mogła zostać wydana, skoro dowodowe, pisemne wypowiedzenie najmu powstało jednego dnia, a według ustaleń Sądu Rejonowego, E. K. (1) złożył jedynie swój podpis.

Sąd odwoławczy uznał za chybiony również zarzut błędu w ustaleniach faktycznych polegający na niezasadnym uznaniu, że oskarżeni A. N. (1) i L. N. nie stosowali przemocy wobec osoby pokrzywdzonego E. K. (1) w celu zmuszenia go do opuszczenia i wydania zajmowanego lokalu, a A. N. (1) również w celu zmuszenia do podpisania oświadczenia dotyczącego wypowiedzenia umowy najmu lokalu mieszkalnego. Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że ze zgromadzonych w aktach sprawy dowodów nie wynika by oskarżeni stosowali wobec pokrzywdzonego jakąkolwiek formę przemocy psychicznej.

Apelujący przedstawił w środku zaskarżenia odmienny pogląd, jednak nie wskazał żadnego konkretnego dowodu, który miałby świadczyć o stosowaniu wobec E. K. (1) przemocy psychicznej przez podsądnych. Prokurator odwoływał się jedynie do fragmentów zeznań pokrzywdzonego, w których opisywał on swoje subiektywne odczucie związane z wizytą oskarżonych w zajmowanym przez niego lokalu. Tymczasem o przemocy psychicznej można mówić dopiero w sytuacji kiedy obiektywnie rzecz biorąc ona zaistniała, a nie miało to miejsca w przedmiotowej sprawie. Bowiem wizyta najemcy - A. N. (1), nawet w towarzystwie ojca - L. N., w lokalu zalegającego z zapłatą za czynsz, nie stanowi formy przemocy psychicznej. Natomiast fakt, że oskarżony A. N. mówił do pokrzywdzonego głośniej również nie może być interpretowany jako przemoc psychiczna w sytuacji, gdy E. K. (1) ze względu na swój wiek gorzej słyszy. Powyższego nie zmienia odmienne postrzeganie sytuacji przez pokrzywdzonego, który jak sam zeznał zestresował się wizytą oskarżonych i przestraszył się, przy czym była to reakcja naturalna w przypadku wizyty właściciela lokalu i uzyskania informacji o zaleganiu z czynszem za około 2 lata w sytuacji, gdy E. K. był przekonany, że jego siostra na bieżąco reguluje zobowiązania wynikające z umowy najmu. Niemniej jednak nie ulega żadnej wątpliwości, jak prawidłowo przyjął Sąd I instancji, że pokrzywdzony dobrowolnie opuścił lokal i udał się wraz z oskarżonymi do mieszkania swojej siostry, a także bez przymusu podpisał oświadczenie o wypowiedzeniu umowy najmu.

Powyższe rozważania były celowe ze względu na zgłoszone w tej mierze zarzuty odwoławcze. Jednocześnie Sąd Okręgowy z urzędu stwierdził inną, dalej idącą przesłankę przemawiającą za słusznością decyzji o uniewinnieniu obu oskarżonych od popełnienia występku z art. 191 § 1 kk. Mianowicie stwierdził, że zarzucana im przemoc psychiczna nie wypełnia znamion tego przestępstwa. Dodatkowo zatem bliższego wyjaśnienia wymaga czym jest przemoc w rozumieniu przepisu art. 191 § 1 kk, gdyż tego zagadnienia nie podjął Sąd niższej instancji.

W doktrynie oraz orzecznictwie dominuje pogląd, zgodnie z którym przemocą w rozumieniu art. 191 § 1 kk są wszelkie formy fizycznego oddziaływania (red. R. Stefański, Kodeks karny. Komentarz, wydanie 3, 2017, Legalis). Również Sąd Najwyższy uznał, że przez „przemoc” należy rozumieć przymus, wywarty za pomocą „siły fizycznej” (vis absoluta), w odróżnieniu od przymusu psychicznego (vis compulsiva), który może być wywołany tylko za pomocą groźby bezprawnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1934 r., I K 204/34, OSNKW 1934, Nr 11, poz. 238). W literaturze oraz judykaturze można odnaleźć pogląd odmienny, zgodnie z którym „przez pojęcie groźby należy rozumieć nie tylko przemoc fizyczną, ale również przemoc psychiczną, która może polegać chociażby na zwykłym zaniechaniu czy też przymusie kompulsywnym” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1994 r., II KRn 159/94, OSNK 1994, Nr 9-10, poz. 61 z glosą aprobującą M. Surkonta, PS 1996, Nr 2, s. 81 i n.). Przy czym, w tym orzeczeniu chodziło o sytuację wywierania przemocy przez postępowanie z rzeczą, powodujące wpływ na przebieg procesów motywacyjnych pokrzywdzonej osoby (nieudostępnianie kluczy do mieszkania i nie wpuszczanie do środka). Ze stanowiskiem o dopuszczalności formy przymusu psychicznego jako samoistnej postaci pojęcia „przemocy” z art. 191

§ 1 kk identyfikuje się autor Komentarza do Kodeksu karnego J. L. stwierdzając, że „nie wszystkie postacie przemocy psychicznej mieszczą się w pojęciu groźby bezprawnej. Wystarczy bowiem wskazać zachowanie polegające na groźeniu popełnieniem wykroczenia, które nie stanowi ani groźby karalnej w rozumieniu art. 190 kk, ani nie mieści się w treści przepisu art. 115 § 12 kk. Ponadto przepis art. 191 § 1 kk stanowi ogólnie o przemocy więc na zasadzie lege non distinguente komentator przyjmuje, że chodzi o każdą postać przemocy, w tym psychicznej, która wykracza poza pojęcie groźby bezprawnej” (red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do artykułów 222-316, wydanie 4, 2017, Legalis). Z tym odosobnionym stanowiskiem zdaniem Sądu Okręgowego nie sposób się zgodzić. Samo już założenie o racjonalności prawodawcy nie pozwala na przyjęcie, że w związku z użyciem w treści art. 191 § 1 kk pojęcia „przemocy wobec osoby” można je rozszerzyć również na przemoc psychiczną, gdyż w szeregu przepisów zawartych w części szczególnej kodeksu karnego ustawodawca wyraźnie zaznaczył kiedy sankcjonowane jest zachowanie stanowiące również przemoc psychiczną, a nie wyłącznie fizyczną (przykładowo: stalking z art. 190a kk). Zdaniem Sądu II instancji, przemocą z art. 191 § 1 kk objęte są zatem wszelkie formy fizycznego oddziaływania. Należy zatem podzielić stanowisko, wedle którego przemoc psychiczna, tzw. przymus psychiczny może stanowić jedynie formę realizacji groźby bezprawnej.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy stwierdza, że nawet w wypadku uznania, iż oskarżeni stosowali wobec pokrzywdzonego jakąkolwiek formę przemocy psychicznej (co starał się wykazać apelujący), ich zachowanie i tak nie wyczerpywałoby ustawowych znamion przestępstwa z art. 191 § 1 kk, ponieważ przemoc psychiczna nie jest formą przemocy wobec osoby w rozumieniu art. 191 § 1 kk, o czym była już mowa powyżej. Natomiast oskarżonym nie zarzucono i nie stwierdzono dowodowo aby stosowali wobec E. K. groźby bezprawne.

Mając wszystko powyższe na uwadze Sąd Okręgowy utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, o czym orzekł w pkt 1 wyroku.

W pkt 2 wyroku Sąd Okręgowy orzekł o kosztach postępowania odwoławczego. Z uwagi na fakt, że nieuwzględniona apelacja została złożona wyłącznie przez oskarżyciela publicznego, Sąd na podstawie art. 636 § 1 kpk kosztami procesu za postępowanie odwoławcze obciążył Skarb Państwa.

H. B. J. E. T.